

DE LA PREHISTÒRIA A L'ÈPOCA ROMANA

Els primers 100.000 anys d'activitat humana a Llagostera

JOAN LLINÀS I POL

JANUS, S.L.

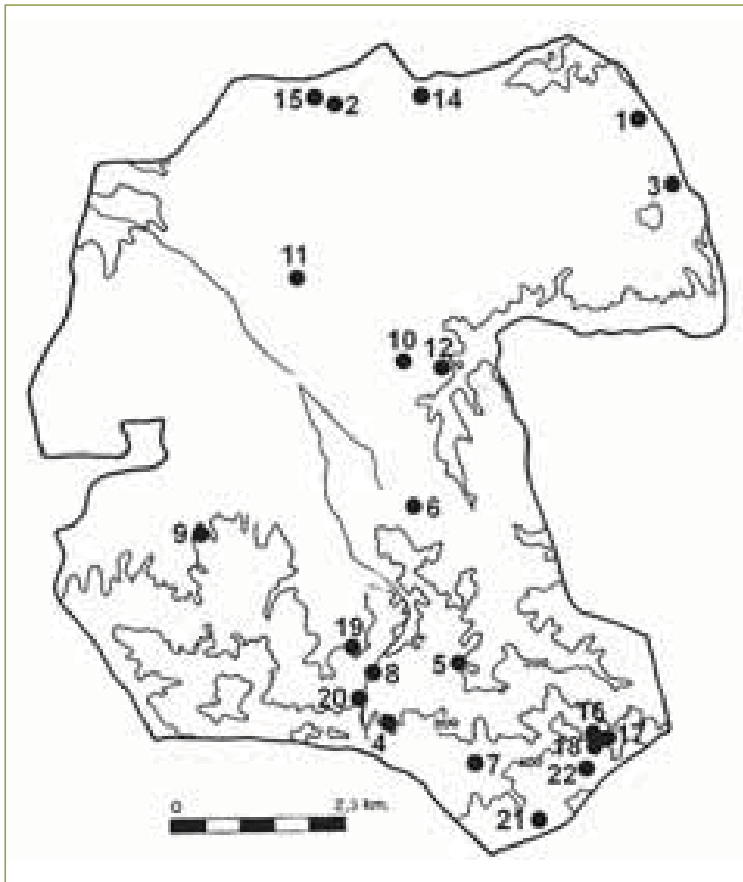
L'extens terme municipal de Llagostera, de 76,61 km², es troba al racó sudoriental de la depressió selvatana i a l'extrem sud de l'actual comarca del Gironès. Comprèn al nord i a l'oest un sector de plana, que pot arribar a ser més o menys ondulada segons la zona, i un sector muntanyós a l'est i al sud, que s'enfila per les Gavarres i la serra de Cadiretes. Aquest territori fèrtil, de clima benigne i amb aigua abundant, es troba habitat com a mínim des de fa 100.000 anys de manera ininterrompuda i les troballes arqueològiques de totes les èpoques que s'hi han anat efectuant a les darreres dècades ho demostren de manera fefaent. Anem, a partir de les dades actualment disponibles, a donar un cop d'ull per la història d'aquests primers 100.000 anys d'ativitat humana a les terres que avui conformen el municipi de Llagostera.

1. LLAGOSTERA PALEOLÍTICA

És acceptat per la major part dels prehistoriadors que la depressió selvatana és una de les regions més riques en troballes en superfície d'època paleolítica del sud-oest europeu. Es tracta en general de jaciments que han aportat una gran quantitat d'indústria lítica, recollida majoritàriament en prospeccions superficials, i que denoten una intensa ocupació humana d'aquesta zona des dels moments més reculats de la prehistòria. Aquestes troballes revelen el pas continuat i l'establiment a l'aire lliure de grups humans que, a Llagostera, detectem des de finals del paleolític inferior, al llarg del paleolític mig i, sobretot –a diferència de la major part de la comarca–, durant el paleolític superior (cf. Mapa 2.1).

Els primers humans documentats a Llagostera hi van arribar fa uns 100.000 anys, a finals del paleolític inferior o inicis del paleolític mig. Aquest moment correspon a l'aparició de l'Home de Neanderthal –*Homo sapiens neanderthalensis*–, i se n'han trobat vestigis en alguns punts del nord del terme, especialment en un sector del veïnat de Bruguera,¹ i també a Can Morató, a Panedes. Entre les peces recuperades en aquests jaciments destaquen els còdols tallats –*choppers*, *chopping-tools*– i les ascles –làmines primes i retocades–, abundants en aquests períodes de la prehistòria (cf. Figura 2.2).²

Però Llagostera, sobretot, destaca per la riquesa en jaciments del paleolític superior, molt especialment del període aurinyacià –fa entre 39.000 i 22.000 anys. Aquesta època es ca-

Jaciments: 1. Can Morató – 2. Bruguera-I – 3. Font de Panedes – 4. Tranquinell – 5. Can Crispins – 6. Puig Gros – 7. Carretera de Tossa – 8. Presa de can Rissec – 9. Can Vidal – 10. Can Nadal – 11. Hort d'en Pere Blanch – 12. Can Font-can Guardiola – 13. Quatre Camins – 14. Can Costa – 15. Bruguera (neolític) – 16. Pedra dels sacrificis de can Cabanyes – 17. Paradolmen de can Cabanyes – 18. Cova de can Cabanyes – 19. Roca d'Ivet – 20. Cova de can Rissec – 21. Menhir d'en Llach – 22. Menhir de Montagut

Mapa 2.1. Els jaciments prehistòrics de Llagostera

racteritza per l'arribada de l'*homo sapiens sapiens* –és a dir, l'espècie humana actual–, que va anar acompanyada d'una millora en les tècniques de caça i d'un major aprofitament dels animals caçats, amb les restes dels quals s'elaboraven eines d'os, materials per cosir i per lligar a partir dels teixits i objectes d'ornament o distinció social. A banda, entre les eines de pedra en trobem que són fetes de sílex, un material excel·lent i que a Llagostera era importat d'altres indrets.

De jaciments del paleolític superior se n'han trobat arreu del terme municipal de Llagostera: Bruguera I i la Font de Panedes al nord; Tranquinell, Can Crispins, Puig Gros, Carretera de Tossa, la Presa de Can Rissec i Can Vidal al sud, al massís de Cadiretes; Can Nadal, l'Hort d'en Pere Blanch i Can Font-Can Guardiola al centre, prop del poble.³ D'entre aquests jaciments, el prehistoriador Narcís Soler ha fet especial atenció a Bruguera I per destacar-ne la cronologia –més tardana que la resta– de l'aurinyacià evolucionat, és a dir, que tindria entre 22.000 i 21.000 anys d'antiguitat.⁴ Entre el material recollit a Bruguera I i publicat per Soler, hi ha 47 burins, 26 rascadores, 22 raspadors i 9 denticulats com a objectes més abundants (cf. Figura 2.3).

Autor: Lluís Úbeda

Figura 2.2. *Choppers* trobats a Can Morató.

Tranquinell es troba al sud del terme, en un coll del massís de Cadiretes. Al costat de vestigis més moderns, que es podrien relacionar amb el megàlit proper, s'hi van recuperar 308 eines de pedra del període aurinyacià, la majoria de sílex –raspadors, burins i laminetes, bàsicament. A Can Font-Can Guardiola, al pla i a 1 km al llevant del poble, s'hi van recollir 639 peces –sobretot ascles, raspadors i burins–, sembla que distribuïdes en dos moments d'ocupació dins del mateix període del Paleolític Superior. Pel que fa al jaciment de la Font de Panedes, conegut des de l'any 1905, hi destaca la troballa de perforadors, rascadores, làmines, burins i raspadors.⁵

Cal esmentar molt especialment el jaciment de Can Crispins, prop del mas del mateix nom, a la carretera de Sant Grau, també ben estudiat per Narcís Soler. D'aquest indret provenen més de 2.200 peces de quarsita, cristall de roca, pòfir i algun exemplar de sílex, entre les quals hi trobem ascles, làmines, pics, raspadors i burins. Aquest important conjunt de materials, pel seu nombre i per les seves característiques, ens documenta en aquell indret a mitja alçada del massís de Cadiretes un assentament humà d'importància durant el període aurinyacià típic, és a dir, fa uns 26.000 anys o poc menys (cf. Figura 2.4).

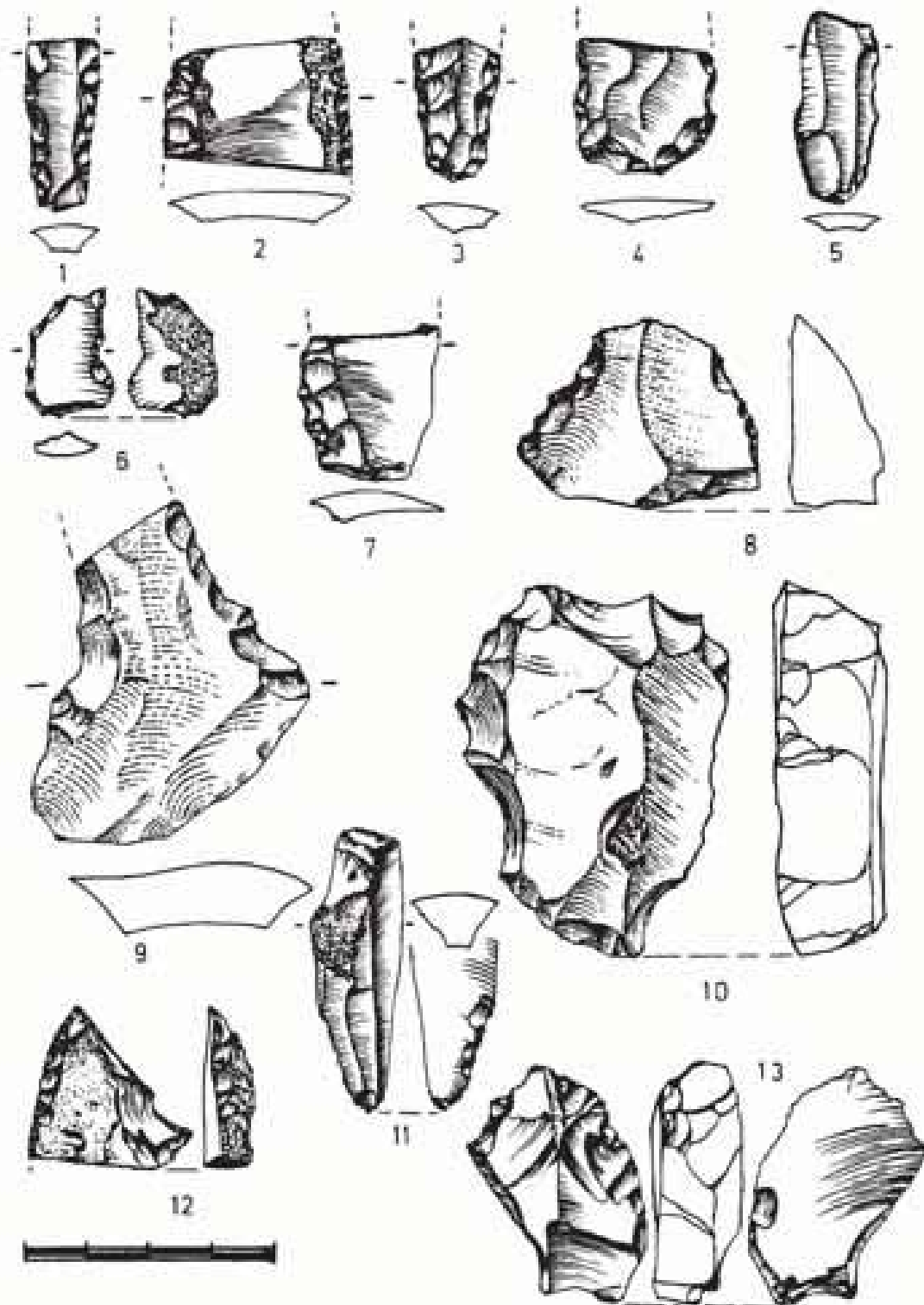

Figura 2.3. Làmina de material del jaciment de Bruguera I. Llevat del n. 10, que és un raspador, la resta són rascadores

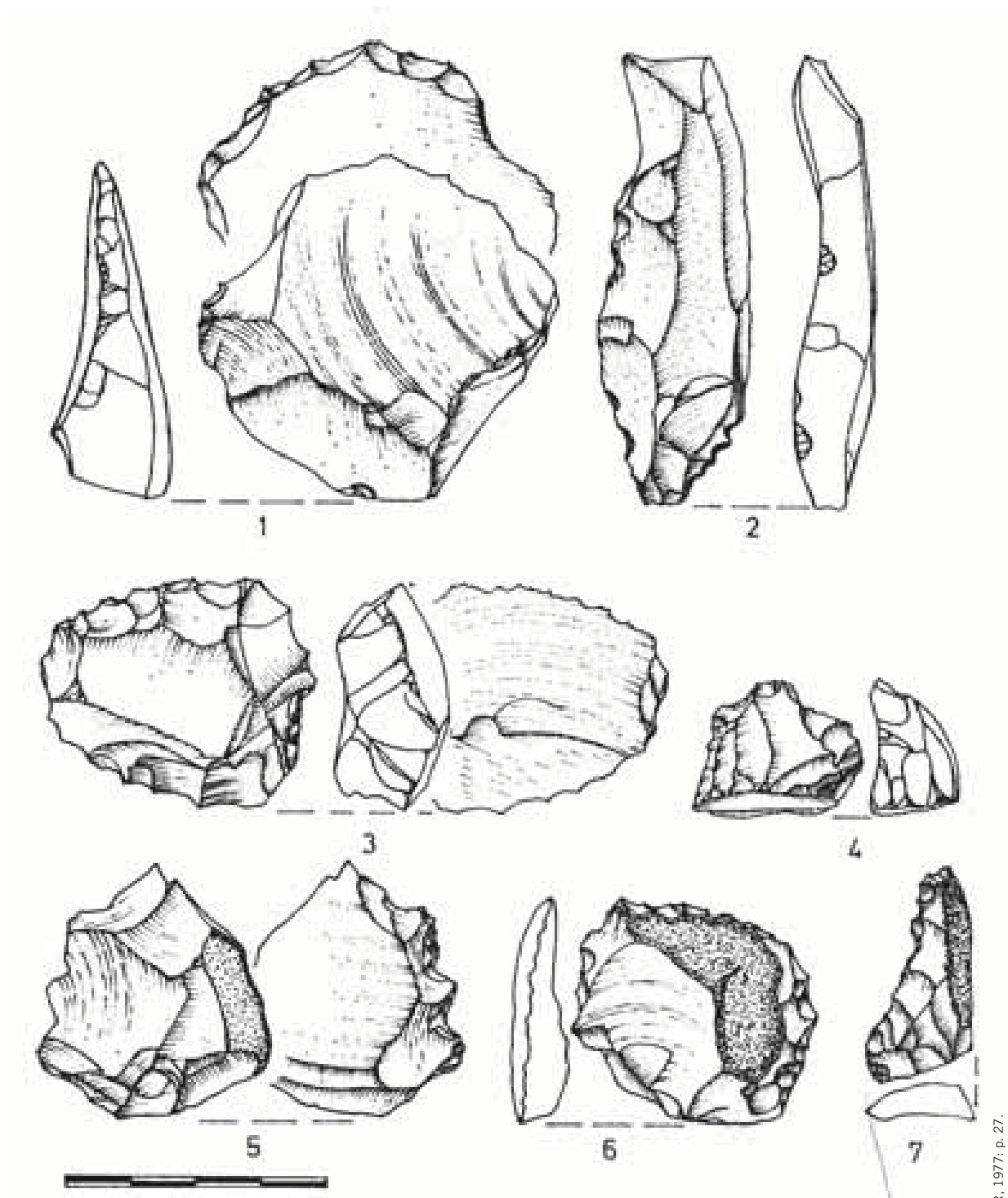
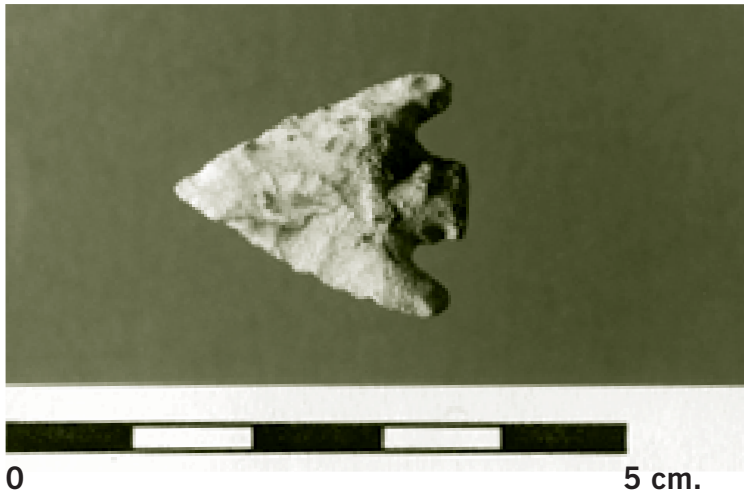

Figura 2.4. Làmina de material del jaciment de Can Crispins. Llevat del n. 3 i 4, que són raspadors, la resta són rascadores

Font: SOLER, 1977: p. 27.

Autor: Lluís Úbeda

Figura 2.5. Punta de fletxa de sílex procedent de Can Crispins

2. ELS PRIMERS AGRICULTORS I ELS MEGÀLITS DE LLAGOSTERA

En algunes d'aquestes zones habitades durant el paleolític superior s'hi van recollir també materials dels posteriors períodes del neolític i l'edat del bronze. Així, per exemple, a Can Crispins, al costat del destacat conjunt d'indústria lítica aurinyaciana que acabem de veure, també hi van aparèixer objectes de pedra clarament més tardans, com puntes de fletxa (cf. Figura 2.5), destrals polimentades, molins de mà barquiformes i, fins i tot, alguns fragments de ceràmica.⁶ Aquest conjunt evidenciaria que Can Crispins va ser habitat també almenys entre el neolític mitjà i el bronze antic, fa entre 4.700 i 3.800 anys.

Altres jaciments, menys rics en materials i de cronologies més difícils d'establir, també han proporcionat testimonis que van estar en funcionament entre el paleolític superior i el neolític-edat del bronze. Així, per exemple, al jaciment de Quatre Camins, ubicat prop de la font d'en Dalmau, s'hi van recollir un centenar d'objectes lítics que es van datar a l'epipaleolític o en un moment immediatament posterior, és a dir, fa entre 10.000 i 7.000 anys. Igualment, les 91 peces recuperades a Can Costa, al nord del terme, es dataren entre el paleolític superior i el neolític o l'edat del bronze.⁷ Tot i la relativa inconcreció i la laxitud d'aitals cronologies, el que aquestes troballes apunten és que alguns dels indrets poblats a Llagostera durant les darreres fases del paleolític foren també ocupats a les èpoques immediatament posteriors i ens revelen la continuïtat de poblament a la zona al llarg d'aquests mil·lennis.

El període neolític va començar a les nostres terres fa aproximadament 7.000 anys, quan els humans van aprendre a conrear la terra i a domesticar determinats animals, la qual cosa va comportar un major sedentarisme i una societat més complexa, on sorgiren conceptes com la divisió del treball o la propietat comunal. Una de les novetats tecnològiques de l'època és l'aparició de la ceràmica. A banda dels fragments trobats a Can Crispins, ja comentats, a Llagostera cal remarcar la troballa fortuïta al veïnat de Bruguera de 6 o 7 petits vasos de

Autor: Joan Linàs

Figura 2.6. La Pedra dels Sacrificis

ceràmica d'aquest moment que potser podrien haver format part d' un enterrament, tot i que no es té constància de l'aparició de restes humanes.⁸

El major grau de sedentarisme que comportava la dedicació a l'agricultura va significar l'aparició de petits assentaments prop dels camps, fets de cabanes de materials vegetals, tot i que també s'aprofitaven encara les coves naturals per a viure-hi. Tot i que no s'ha documentat fins avui de manera clara a Llagostera cap poblat de cabanes, els materials de Can Crispins, per exemple, ens hi podrien fer pensar.

Una de les novetats destacables d'aquest període fou l'aparició dels megàlits, uns monuments fets amb pedres de grans dimensions que tenien un ús funerari –dòlmens, paradòlmens, cistes, coves artificials, sepulcres de corredor– o indeterminat –menhirs. Els megàlits ens revelen l'existència d'un grup cultural que fa entre 4.500 i 3.800 anys, aproximadament, s'estengué a ambdues bandes del Pirineu, entre el Rosselló i el Llobregat, i que va fer de les Gavarres i la serra de Cadiretes una de les zones megalítiques més destacables de Catalunya. A Llagostera un primer conjunt de megàlits el trobem prop de Can Cabanyes, a l'extrem sud-est del terme, a 450 metres d'alçada i en plena serra de Cadiretes. En primer lloc cal esmentar la Pedra dels Sacrificis (cf. Figura 2.6), un gran bloc de granit sobre la superfície plana del qual hi ha una inscultura ramiforme amb dues branques a la qual posteriorment

Autor: Joan Linàs

Figura 2.7. **Paradolmen de Can Cabanyes**

s'hi sobreposà una nova inscultura en forma de rectangle. Molt a prop hi ha un paradolmen (cf. Figura 2.7), un monument megalític que aprofita una cavitat natural davant de la qual hi ha diverses pedres col·locades artificialment amb l'objectiu de constituir un petit corredor. Finalment, una mica més allunyada hi ha la Cova de can Cabanyes, l'entrada a la qual està arranjada amb diversos blocs. Sobre aquesta entrada hi ha gravada una línia corbada amb dos punts situats simètricament a banda i banda.⁹

En un altre sector de la part muntanyosa del terme, més a llevant, hi ha la Roca d'Ivet, una construcció rectangular de lloses de granit col·locades verticalment formant una caixa que mesura 1,60 per 1,20 metres. Prop d'aquella zona s'hi troba el dolmen de Tranquinell, un alineament de pedres que semblen formar un arc, en el centre de les quals hi ha una llosa de dimensions més grans, que podrien ser les restes de la cambra del dolmen. És significatiu que molt a prop del megàlit s'hi trobessin diversos objectes lítics, alguns dels quals molt tardans, com una punta de fletxa i diversos fragments de ceràmica, que ens donarien una cronologia coincident amb l'època d'expansió del megalitisme.¹⁰

També va anar acompanyada de material arqueològic la Cova de Can Rissec, una cavitat artificial excavada en un aflorament de granit situat més amunt del mas del mateix nom i força

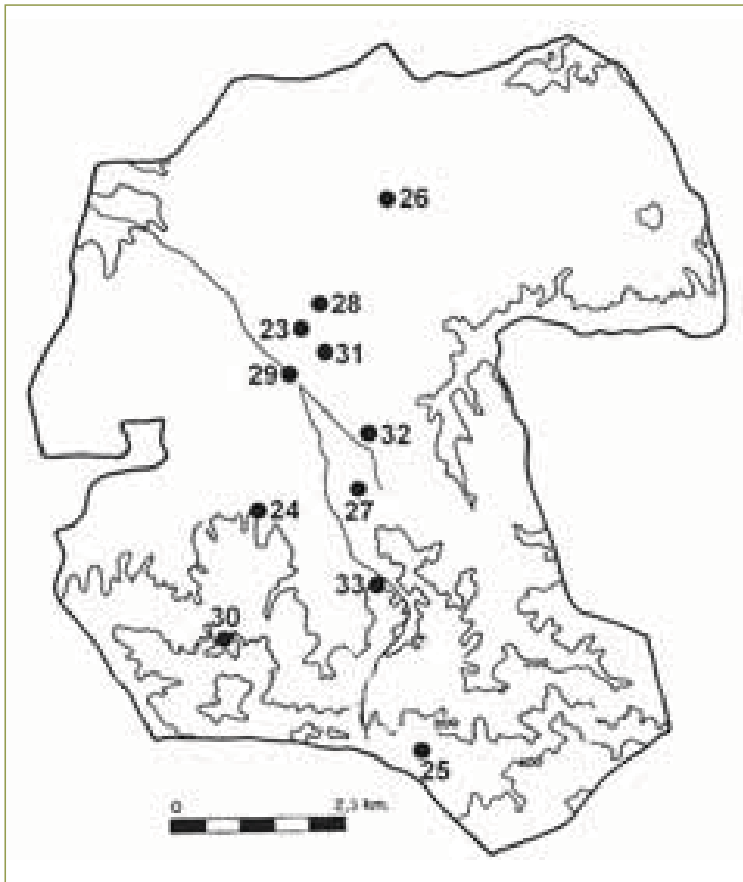

Autor: Joan Llinàs

Figura 2.8. Menhir d'en Llach

a prop de Tranquinell. En aquest indret, a banda de raspadors de sílex, s'hi va recollir mitja destal polimentada, típica del neolític, i rierencs aportats pel grup humà prehistòric que va habitar en aquest indret.¹¹

Finalment cal remarcar l'existència de dos menhirs. Un, el menhir d'en Llach (cf. Figura 2.8), és de granit rosat-negrós i de tipus fal·liforme, i mesura 74 cm d'ample per 76 de gruix, amb una alçada de 265 cm. A la part superior té una escotadura i retocs de poliment, mentre que la part soterrada, en canvi, no està desbastada. S'ubica a prop de Can Cabanyes, la mateixa zona d'on procedia l'altre menhir, el de Montagut, que avui està col·locat en un carrer del nucli urbà de Llagostera. Mesura 2'21 m d'alçada, 86 cm d'amplada i 37 cm de gruix i, a la cara nord-est, mostra una inscultura en forma de meandre serpentina amb una cassoleta en el seu inici.¹²

Jaciments: 23. Turó de Llagostera – 24. Sureda – 25. Mercat dels Grecs – 26. Pineda del Rector – 27. Sant Llorenç – 28. Pla de Maiena – 29. Can Pere Pere – 30. Els Gresencs d'en Baulí – 31. Pocafarina – 32. Mas Sec – 33. Puig Morató

Mapa 2.9. Els jaciments ibèrics de Llagostera

3. L'ÈPOCA IBÈRICA

A partir del segle VII a.C., ara fa 2.700 anys, el país va començar a rebre amb força l'influx dels pobles que, per via marítima, arribaven d'altres zones de la Mediterrània. Primer van ser els contactes amb els fenicis, que es van produir de forma paral·lela a la introducció del treball d'un nou metall, més dur i més pràctic que el bronze: el ferro. Després, el segle següent, van arribar els grecs i van fundar Empúries.

L'influx del món mediterrani sobre la societat i la cultura dels pobles que habitaven el país des de l'edat del bronze fou decisiu a partir d'aquest moment. Les relacions comercials amb fenicis, grecs i cartaginesos van ajudar a transformar la societat gràcies a l'arribada de nous productes, nous coneixements i noves tècniques, i a la generalització del concepte de produir per comerciar. Especialització i jerarquització van comportar una societat més complexa. Els hàbitats dels grups humans van esdevenir sòlids i fermes, i centraven un territori que explotaven directament, tant per a l'autoconsum com per a la comercialització. La recurrència

Autor: Lluís Úbeda

Figura 2.10. La “Dama de Sant Llorenç”

de crisis de subsistència comportava enfrontaments entre els diversos grups humans i afavoria encara més la consolidació d'un nucli dirigent i la necessitat d'establir els assentaments humans en indrets aturonats i de fàcil defensa. Aquesta etapa històrica la coneixem amb el nom d'època ibèrica.

És comunament acceptat que al turó on s'assenta la part antiga del nucli de Llagostera fou ocupat per un poblat ibèric (cf. Mapa 2.9). Ben mirat, el lloc és ideal, ja que es tracta d'una elevació no massa gran, però amb els vessants considerablement abruptes, de fàcil accés però, alhora, de fàcil defensa, i que es dreça directament per sobre d'una magnífica plana agrícola. La pròpia erosió natural i, després, l'existència del poble medieval i modern haurien malmès aquest hipotètic poblat ibèric, del qual ara com ara no en tenim cap dada ferma més enllà d'alguns escadussers fragments de ceràmica. A banda, hi ha restes de construccions

Autor: Lluís Úbeda

Figura 2.11. Vas de ceràmica grisa de la costa catalana, de fabricació ibèrica, trobat a Sant Llorenç

al sud del terme, a Sureda i al Mercat dels Grecs, relacionades també amb ceràmica ibèrica, i també vestigis d'un petit assentament de plana a la Pineda del Rector, al nord del poble, on s'hi han identificat com a mínim una sitja i el que semblen alguns fons de cabanes.¹³ Però la manca d'excavacions arqueològiques en tots aquests indrets, de moment, no permet afirmar res amb seguretat.

82

A Llagostera els vestigis d'aquest moment es concreten, sobretot, en camps de sitges, alguns dels quals sí que han estat objecte d'excavació. L'emmagatzematge de la collita en sitges, conegut des del neolític, va assolir un moment àlgid en època ibèrica, molt especialment en els seus darrers segles, quan l'incipient domini romà incrementà les necessitats de l'exportació de cereals, ja fos amb finalitats comercials o com a pagament de tributs. L'existència de camps de sitges esparsos per la plana i quasi encerclant el turó de Llagostera és la prova més ferma de la intensa ocupació humana i de l'explotació agrícola de la zona en època ibèrica tardana. S'han trobat i excavat sitges en set indrets del terme: Sant Llorenç, Pla de Maiena, Can Pere Pere, els Gresencs d'en Baulí, Pocafarina, Mas Sec i Puig Morató. El jaciment de Sant Llorenç es troba just al peu del turó on s'alça l'ermita del mateix nom, en un petit pla conegut també amb el nom de Plaça Balladora. S'hi van excavar 11 sitges, la majoria escapçades ja d'antic, amb uns diàmetres superiors a 100 cm i unes profunditats que només en un cas arribaven als 2 metres. Les sitges eren de secció ovoide o cilíndrica i n'hi havia tres que presentaven un petit forat còncau al fons. Pel material arqueològic que s'hi va recollir, es va poder establir que dues sitges foren inutilitzades i colgades a finals del segle III a.C., sis en ple segle II a.C. i dues més entre el segle II a.C. i principis del segle I a.C. Entre el material recuperat hi havia ceràmiques d'importació itàliques – àmfores, campaniana A i B–, una llàntia d'oli, ceràmica ibèrica diversa, dues monedes de bronze –probablement dos asos d'*Untikesken*, de l'àrea indiketa– i una antefixa decorada amb forma d'un cap femení en relleu, coneguda popularment com la “Dama de Sant Llorenç” (cf. Figures 2.10 i 2.11).¹⁴

Autor: Lluís Úbeda

Figura 2.12. Urna de ceràmica feta a mà trobada al Pla de Maiena

Autor: Lluís Úbeda

Figura 2.13. *Kalathos* ibèric procedent de Pocafarina

Al Pla de Maiena, a prop de l'antiga carretera de Sant Feliu i a tocar mateix del nucli urbà de Llagostera, s'hi van excavar un total de 19 sitges, amb una cronologia i uns materials arqueològics pràcticament idèntics a les de Sant Llorenç. Eren sitges, però, una mica més grans, ja que quasi totes superaven els 150 cm de diàmetre màxim, i també es trobaven escapçades d'antic a causa d'anteriors rebaixos del terreny, de manera que tan sols dues sitges superaven els dos metres de fondària (cf. Figura 2.12).¹⁵

La resta de camps de sitges són molt menys coneguts, i el més fàcil és que en realitat es tracti de jaciments molt més grans, excavats d'una manera molt parcial. A Can Pere Pere, a la sortida del poble en direcció a Sant Llorenç, s'hi van excavar dues sitges que foren colgades, segons el material arqueològic, a la segona meitat del segle II a.C. A Pocafarina, a llevant del poble, a l'actual carrer Ricard Casademont, s'hi va documentar una única sitja de dimensions força grans –220 cm de diàmetre màxim i 180 cm de profunditat–, amb força ceràmica ibèrica (cf. Figura 2.13) i també tapada a la segona meitat del segle II a.C.. Al Mas Sec –relativament a prop de Sant Llorenç– i al Puig Morató –ja pujant a Cadiretes– també s'hi localitzaren sengles sitges, en les quals cal destacar alguns materials de la de Puig Morató, com teula romana i un fragment de roda de molí. Finalment, als Gresencs d'en Bauler, al sud-oest del terme municipal, foren localitzades i excavades diverses sitges l'any 1987, de la mateixa època però més pobres en materials arqueològics.¹⁶

En conjunt, com hem dit, aquestes sitges foren utilitzades entre finals del segle III a.C. i el segle I a.C., és a dir, en el període ibèric final.¹⁷ És el moment de la conquesta i l'afiançament del domini romà, una època en què el país queda integrat dins del sistema polític i econòmic de Roma, però en la qual la cultura i la societat ibèrica continuen encara ben vius i el procés de romanització no s'ha deixat sentir amb força. Per això encara continuen funcionant la major part de poblats i camps de sitges ibèrics i per això els materials arqueològics que s'hi troben continuen essent majoritàriament indígenes.

4. LLAGOSTERA ROMANA

Al llarg del segle I a.C. s'afiança definitivament el procés de romanització. Conquerit i pacificat el país, l'estructura política i social ibèrica es desballesta; els romans reorganitzen el territori amb la fundació de noves ciutats –*Gerunda*, *Aquae Calidae* i *Blandae* són les més properes–, els hàbitats ibèrics es despoblen i es generalitzen les grans explotacions agropecuàries de plana, les vil·les. Podem dir que, vers el canvi d'era, el país està pràcticament romanitzat del tot. Fins fa pocs anys, l'època romana era un període mal conegut a Llagostera (cf. Mapa 2.14), ja que només a prop de Can Tibau, a uns 2 km a llevant del poble, s'hi havien realitzat troballes fermes d'aquest moment, consistents en les restes d'un forn, probablement de fabricació de ceràmica, de planta rectangular.¹⁸ Aquesta escassetat de restes romanes a Llagostera era una circumstància estranya, donades les característiques de l'indret, densament poblat en altres èpoques històriques i per on, en època romana, hi passava –com fins ara, de fet– la important via que comunicava la ciutat de *Gerunda* amb el seu port més proper i natural,

Jaciments: 34. Can Tibau – 35. Torre dels Moros
– 36. Caulès Vell. – 37. Can Pelet Ferrer – 36.
Caulès Vell

Mapa 2.14. Els jaciments romans i altmedievals de Llagostera

Sant Feliu de Guíxols. El recorregut d'aquest camí històric era en època romana molt probablement –tot i que no se sap amb total seguretat– el mateix que en èpoques posteriors, quan s'anomenava “camí ral”. Entrava a l'actual terme de Llagostera pel nord, pel veïnat de Bruguera, i travessava Panedes de nord-oest a sud-est, passant pels Hostalets, prop de Can Boig, el Molí d'en Llambí, el petit veïnat centrat avui per l'església de Sant Ampèlit i pels peus del Puig dels Lladres, des d'on s'endinsava ja a la vall del Ridaura.¹⁹ Evidentment, però, de cap d'aquests masos esmentats no en tenim cap evidència que existissin encara en un moment tan reculat com l'època romana.

La manca de coneixements sobre la Llagostera romana s'ha pal·liat darrerament gràcies a les excavacions arqueològiques que s'han efectuat entre els anys 2005 i 2007 a la Torre dels Moros.²⁰ Aquest jaciment, ubicat al centre de Panedes, al mig de la plana, prop de Can Llambí i a tocar de l'esmentat antic camí ral, està compost ara per ara per les restes d'un petit conjunt termal pertanyent amb tota probabilitat a una vil·la romana que, tot i que encara no ha estat localitzada, és quasi segur que s'estén pels terrenys immediats.

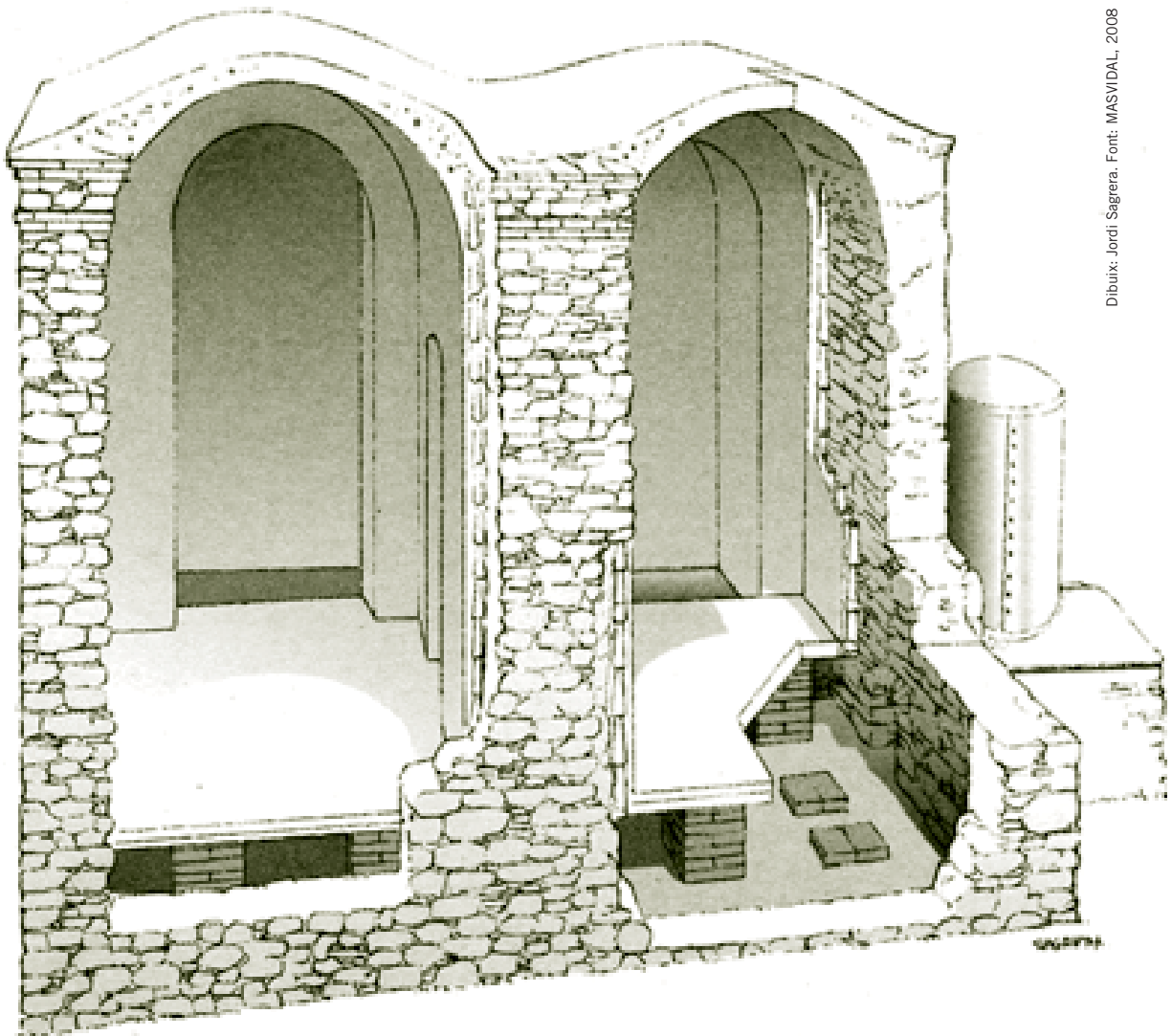

Autor: Joan Linàs

Figura 2.15. Les termes de la Torre dels Moros

Es tracta d'un petit edifici quadrangular, lleugerament trapezoïdal i amb un retranqueig al vèrtex sud-oest (cf. Figura 2.15). Mesura 5,74 per 6,18 m, és fet de pedres lligades amb morter de calç i està subdividit en 3 cambres (cf. Figura 2.16). La cambra que ocupa la meitat oest té comunicació directa amb la boca del *praefurnium*, per on entrava directament l'escalfor, i per això es pot deduir que es tractava del *caldarium*, la piscina d'aigua calenta. La cambra ubicada al nord-est podria ser el *tepidarium*, d'aigua tèbia, mentre que la tercera, més petita, al sud-est, sembla tractar-se de l'*apodyterium* o vestidor. Hom ha datat aquest conjunt termal a partir del segle III d.C. i amb una clara pervivència en els segles posteriors, tot i que, en bona lògica i tenint en compte el que passa arreu, la vil·la relacionada amb aquesta construcció hauria de tenir uns orígens més reculats, almenys del segle I d.C. Només el dia que aquesta vil·la es trobi i es pugui excavar podrem afirmar-ho amb seguretat.

De confirmar-se que ens trobem davant d'una vil·la romana amb tots els ells i els uts, podrem deduir que la Torre dels Moros podria haver centrat perfectament una gran propietat, un *fundus*, que explotaria directament i que s'estendria segur per tot el que avui és Panedes i, molt probablement, més enllà. Cal esperar que l'arqueologia ajudi en el futur a precisar aquesta qüestió.

Dibuix: Jordi Sagrera. Font: MASVIDAL, 2008

Figura 2.16. Restitució de l'edifici termal de la Torre dels Moros

5. EL FINAL DE L'ANTIGUITAT

Com que, com acabem de veure, la Torre dels Moros estava situada molt probablement a tocar de la via romana que lligava la ciutat de *Gerunda* amb el seu port de mar més proper, a Sant Feliu de Guíxols, no és estrany tampoc que s'hi hagin trobat evidències que el jaciment va continuar funcionant en època tardoantiga i medieval.

La pervivència de la Torre dels Moros al llarg dels segles de l'antiguitat tardana queda provada per alguns materials arqueològics trobats –Terra Sigil·lata Lucente i Africana D, àmfores

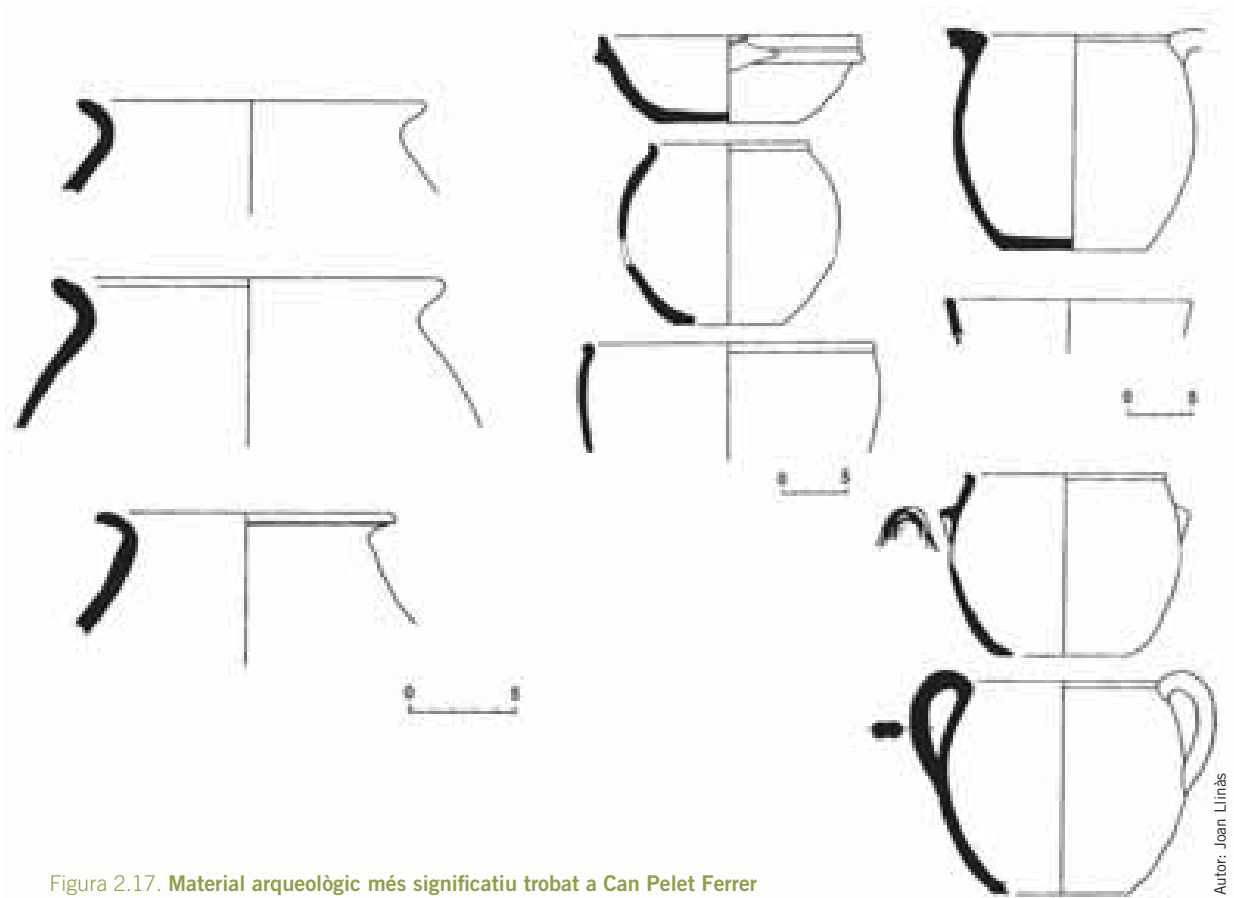

Figura 2.17. Material arqueològic més significatiu trobat a Can Pelet Ferrer

Autor: Joan Llinàs

africanes, etc.—, i algunes peces de tall medieval sembla que podrien datar-se als segles VIII-X, la qual cosa ens indicaria una possible continuïtat de poblament més enllà, cap a l'edat mitjana.²¹

En tot cas, sí que al final de l'antiguitat, i sobretot després de la caiguda de l'imperi romà al segle V, es produïren algunes importants transformacions en el poblament del país, malauradament encara mal conegudes. Aquests canvis, bàsicament, es resumirien en l'abandó de moltes de les antigues vil·les i en una certa contracció de la població urbana,²² però sobretot en el sorgiment d'un nou poblament aturonat. Aquests nous assentaments es caracteritzen per uns trets materials bastant precaris —construccions fetes íntegrament de materials peribles i que quasi no han deixat restes, pèrdua de la qualitat tècnica i escassetat de la ceràmica, etc.—, sobretot si els comparem amb les esplèndides i sòlides vil·les del període anterior, per la qual cosa moltes vegades són bastant difícils de detectar arqueològicament.

A aquest tipus de poblament, sorgit als segles IV-V i bastant generalitzat entre els segles VI i IX, podria pertànyer el petit hàbitat de Caulès Vell, molt a prop de Llagostera, però ja dins del terme de Caldes de Malavella, que té una interessant església preromànica, diverses cases

i una petita torre,²³ i en el qual, durant les excavacions que s'hi van fer, es van recuperar diversos materials arqueològics tardoantics. També, per què no, podríem hipotetitzar entorn de la reocupació en aquests moments del turó de Llagostera, on es devia dreçar, abans del seu primer esment el 951, l'església de Sant Feliu.

Durant les obres de millora de la carretera de Tossa, l'any 1999, es va localitzar un interessant jaciment a tocar del mas de can Pelet Ferrer, just al final del pla. Es van posar al descobert 29 sitges, en el rebliment de les quals es va recuperar un interessantíssim conjunt de ceràmiques de factura molt basta, amb molt pocs paral·lels a la zona i que, pels seus trets tècnics i formals, s'haurien de datar entre els segles VII i IX (cf. Figura 2.17), als quals cal afegir una moneda de Lluís el Pietós (814-843), entre d'altres materials.²⁴ Desconeixem amb quin tipus d'assentament humà cal lligar aquestes troballes, ja que el fet d'haver-se pogut excavar tan sols l'estreta franja afectada per l'ampliació de la carretera va impedir conèixer si hi havia a tocar algun tipus de construcció que es pogués relacionar directament amb les sitges que es van poder documentar. En tot cas, no hem d'oblidar que Can Pelet Ferrer es troba tan sols a 1 km en línia recta a llevant de Caulès Vell i que aquests dos assentaments foren creats i van funcionar a partir de l'antiguitat tardana i al llarg de l'alta edat mitjana. Així doncs, sembla que aquesta part del sud-oest del terme de Llagostera fou considerablement activa en aquest moment històric encara tan mal conegut.

En tot cas, el moment final del jaciment de Can Pelet Ferrer, el segle IX, sembla coincidir a grans trets amb les primeres dades fermes de poblament medieval a dalt del turó on avui s'alça el nucli antic del poble. Al llarg dels darrers 100.000 anys, com hem vist, ha passat molta gent per aquesta zona, però mentre no apareguin noves dades no serà fins a partir d'aquest moment de l'alta edat mitjana que podrem començar a parlar, amb propietat, d'un indret anomenat Llagostera.

NOTES

- 1 SOLER, 1992: p. 23.
- 2 MERINO-CASELLAS-ROCAS, 1994: p. 6; ALBERCH-BURCH, 2002: p. 56; LLINÀS-MERINO, 2009: p. 108.
- 3 MERINO-CASELLAS-ROCAS, 1994: p. 14.
- 4 SOLER, 1992: p. 31.
- 5 CANAL-CARBONELL, 1989: p. 264.
- 6 SOLER, 1992: p. 10. L'autor aporta aquestes dades i corregeix algunes conclusions d'un seu propi treball anterior, cf. SOLER, 1977.
- 7 SOLER-FA, 1976: p. 23-25.
- 8 SOLER, 1992: p. 23; MERINO-CASELLAS-ROCAS, 1994: p. 15.
- 9 MERINO-CASELLAS-ROCAS, 1994: p. 15; LLINÀS-MERINO, 2005: p. 58-59.
- 10 SOLER-FA, 1976: p. 27-28.
- 11 SOLER-FA, 1976: p. 23-24.
- 12 MERINO-CASELLAS-ROCAS, 1994: p. 15.
- 13 MERINO-CASELLAS-ROCAS, 1994: p. 15 i p. 17.
- 14 BURCH, 1996: p. 5-7; MERINO-CASELLAS-ROCAS, 1994: p. 17; NOLLA-CASAS, 1984: p. 187.

- 15 BURCH, 1996: p. 7; MERINO-CASELLAS-ROCAS, 1994: p. 17; NOLLA-CASAS, 1984: p. 186-188. En aquesta darrera publicació són interessants les dues làmines on hi ha dibuixats els principals materials arqueològics que es van trobar al Pla de Maiena, alguns molt ben conservats.
 - 16 BURCH, 1996: p. 7-8; MERINO-CASELLAS-ROCAS, 1994: p. 17; NOLLA-CASAS, 1984: p. 187 i 189.
 - 17 BURCH, 1996.
 - 18 MERINO-CASELLAS-ROCAS, 1994: p. 17.
 - 19 MASVIDAL, 2008: p. 63-65.
 - 20 Tota la informació sobre la Torre dels Moros la trobem aplegada a: MASVIDAL, 2008.
 - 21 MASVIDAL, 2008: p. 43-49 i p. 78-79. L'autora parla d'un abandó a principis del segle VI i d'una posterior reocupació, tesi que tampoc es pot descartar. Malauradament, les evidències arqueològiques són encara massa dèbils per afirmar res amb seguretat.
 - 22 No és el cas, però, de la ciutat de Girona, molt activa durant tot el període visigòtic.
 - 23 Caulès Vell fou excavat els anys 70, cf. RIU, 1975. Per a una visió resumida i actualitzada, cf. LLINÀS-MERINO, 2002: p. 80-81.
 - 24 PALOMO-LLINÀS-AGUELO-TRESSERRAS, 2003: p. 463-467.
-